

УДК 793.31(=161.2):793.3'06

Даяна БИЛИМ, магістранта кафедри хореографії Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (науковий керівник – заслужений працівник культури України, доцент Лілія ПРИГОДА)

ВПЛИВ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ТАНЦЮ НА РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ ХОРЕОГРАФІЇ

У доповіді висвітлено закономірності функціонування та розвитку сучасних творчих процесів у хореографічній культурі України. Розглянуто вплив українського народного танцю на розвиток сучасної хореографії.

Ключові слова: український народний танець; сучасна хореографія; хореографічна культура; мова танцю; танцювальний образ; тенденція.

Розвиток українського народного танцю та його лексики на сучасному етапі постає, як проблема збереження не тільки культури нації, а й її гуманістичної сутності та духовності. Вирішення цієї проблеми – справа честі кожного балетмейстера, який розуміє, що міра володіння мовою рідного танцю є мірою духовності людини та суспільства, отже, мірою загального поступу.

Недостатній акцент на використанні тем на національній основі у творчій роботі балетмейстера є однією з причин того, що в теорії і практиці постановочної роботи над хореографічним твором ще мають місце методологічно неправильні уявлення про вплив мови українського танцю на формування духовно-народної особистості. Для позитивного вирішення цієї проблеми необхідне не лише практичне використання, а й аналіз чинників практичної діяльності балетмейстера, яка одночасно формується і розвивається [2, с.34-36].

Використовуючи теоретичний і практичний досвід попередників, спираючись на особисті спостереження, пропонуємо розглянути значення хореографічної мови українського народного танцю, яка надихає на створення нових художніх зразків у всіх видах і жанрах мистецтва.

Кожний вид мистецтва має свою специфічну мову, яка склалася у процесі історичного розвитку: в музиці – мелодія, в архітектурі – лінійні об'ємні співвідношення, в образотворчому мистецтві – малюнок та перспектива. Безперечно, найвищим видом мистецтва є народне мистецтво, у тому числі – мистецтво танцю, мова якого створена народом та збережена їм для нащадків. Хореографічна культура кожного народу характеризується певним комплексом рухів і манерою їх виконання [3, с.4-8].

Танець починається там, де рух народжує образ, а образ є носієм емоцій і думок, де усвідомлене чергування пластичних рухів створює зміну емоційних станів і призводить до розвитку образу. Хореографічний образ – явище складне. Його зримі компоненти (рух, міміка, пози) виступають лише матеріалом для створення внутрішньої структури, у якій головну роль відіграє емоційність, чуттєве сприйняття тієї чи іншої життєвої ситуації. У хореографічному мистецтві має бути злиття віртуозного володіння технікою з внутрішнім змістом музики. Це

злиття техніки з образом танцю і є тим найістотнішим явищем, що трансформує танець разом з музикою у високе мистецтво. Створення хореографічних образів, особливо у таких складних за технікою виконання танцях, як грузинські, іспанські, українські, пов'язане із значним фізичним навантаженням. Виконавець має вкластися у точні часові, ритмічні, просторові межі й водночас творити танець дієвий, образний. Саме цим танець відрізняється, скажімо, від драматичного твору [4, с.66-68].

Сучасній хореографічній культурі властиве тяжіння танцювального образу до ідеалізації, тому балетмейстеру доводиться, за допомогою абстрактних форм танцювального образу, відображати багатоманітність явищ життя. Ідеальний образ, який створює балетмейстер засобами хореографії, викликає яскраві, складні асоціації, що відтворюють почуття, думки, ставлення людини до оточуючої дійсності в її реальному та ідеальному значенні, виявляють музичну драматургію твору.

Традиції, що відбивали досвід, побут народу та одночасно були їх головною складовою, зумовили виникнення жанрів танцювального мистецтва.

Танці, що існують в Україні, А. Гуменюк поділяє на три основні жанри:

- танці хороводного плану (веснянки, купальські хороводи та ін.);
- побутові танці (гопак, козачок, полька, кадрили, гуцулка, коломийка та ін.);
- сюжетні танці – відтворення явищ природи, народного побуту, тема праці, народна героїка тощо [1, с.74-79].

Хоровод є найдавнішим жанром народного танцювального мистецтва майже у всіх народів світу. Дослідник українського танцювального фольклору А. Гуменюк зазначав, що хороводи завжди пов'язувалися з обрядовими діями – традиційною зустріччю весни, літа, відзначенням Нового року [1]. Традиційним, найбільш поширеним і улюбленим в Україні побутовим танцем є гопак, який є «перлиною» народної української хореографії.

Танець стає елементом святкового дійства лише в тому випадку, якщо він набуває специфічних ритуальних функцій, тобто втілює в собі певний чітко фіксований ідейний зміст, виступає символом для виразу соціальних ідей, образів, переживань.

До традиційних новоутворень належать рухи, яких не було в традиційній хореографії, а виникли вони внаслідок з'єднання, ускладнення існуючих форм руху або конструкції окремих його часток. До новоутворень належать також рухи, створені балетмейстерами заново з ресурсів народно-сценічного танцю.

Прикладів цього в українській хореографічній культурі безліч. Зокрема, М. Садовський працював у руслі реалістичної традиції, продовжуючи розвивати український народний танець шляхом включення до нього нової лексичної компоненти. «Енеїда» М. Лисенка є, по суті, першою українською оперою-сатирою. Вона розширила жанрові межі національної оперної музики і відчутно збагатила палітру її виражальних засобів, увібравши в себе традиції народних сатиричних ярмаркових вистав, комедійних інтермедій бурлескних видовищ.

Використовуючи народні традиції, видатний український хореограф А. Кривохижа, збагачував лексику українського танцю, створював нові рухи, що виявляли національний дух, енергію і духовну чистоту української молоді. Таким чином, в основу української народної хореографії покладено традиційний набір рухів, що мають певне художнє значення. В той же час проявляється зрима

небезпека: відрив від традицій, що виявляється у масовому захопленні сучасними сценічними танцями.

Розвиток традиційної української танцювальної культури відбувався у взаємодії різних тенденцій, що відображає характерний для даного періоду художній пошук. Сучасний світ, за всієї різноманітності його проявів, із суто культурологічного погляду розвивається у взаємодії двох потужних тенденцій, що чітко виокремилися. Перша з них – глобалізація, що закономірно передбачає утворення «спільного поля життєдіяльності» для всіх народів земної кулі. Друга тенденція – повернення до національних традицій, що передбачає не формальний, а змістовий аналіз при створенні нових, модерних форм і композицій з використанням лексики українського народного танцю. Відродження традицій можливе за умови розуміння останніх не як повторення минулого, а як подальший розвиток, збагачення, наповнення новим змістом.

Підсумовуючи, слід зазначити, що повноцінний розвиток українського народного танцю потребує вивчення його регіональних особливостей, іншокультурних впливів, специфіки взаємодії традицій та інновацій, закономірностей розвитку світової хореографічної культури [3, с.9].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гуменюк А. І. Українські народні танці. Київ : Наукова думка, 1969. 412 с.
2. Іваницький А. Українська народна музична творчість : навч. посіб. Київ, 1990. 294 с.
3. Кузик О. Є. Трансформація традиційної обрядовості та використання в сучасній педагогічній, культурно-дозвіллевій діяльності установ культури : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05. Київ, 1998. 17 с.
4. Тенденції розвитку сучасної хореографії : матер. II Міжнар. наук.-практ. Семінару (м. Луганськ, 27-28 листоп. 2010 р.). Луганськ : Вид-во ЛДІМК, 2010. 144 с.
5. Шкоріненко В. О. Народний танець у традиційній і сучасній культурі України : автореф. дис. ... канд. Мистецтвознавства : 17.00.01. Київ : ДАКККиМ, 2003. 18 с.